

Die persoonlikheidsamestelling van die beskeie leerder in die senior sekondêre skoolfase

Ansie Lessing

Departement Opvoedkundestudies, Universiteit van Suid-Afrika, Posbus 392, Unisa, 0003 Suid-Afrika

The personality profile of the modest senior secondary school learner. According to literature modesty may be an indication of an unrealistic self-evaluation, insufficient assertiveness, a virtue or even ignorance of other people's view of the self. Modesty is also associated with such personality traits as reserve, timidity, inhibition, unassertiveness, lack of arrogance, unrealistic self-evaluation and ignorance. Modesty implies an inability to promote oneself and may impede on the forming of interpersonal relations and the self-actualisation of learners. The findings from the literature study are analysed in terms of the High School Personality Questionnaire (HSPQ) to suggest a personality profile for the modest learner. A number of hypotheses are stated regarding the personality traits of the modest learner and they were tested empirically by administering the HSPQ to 174 learners in Grade 11. The Pearson product moment correlation coefficients of the different HSPQ factors were calculated by means of the SAS programme and *t* tests were used. Low and moderate correlations were indicated for the HSPQ factors. No typical personality profile could be compiled for modest learners, but several personality traits which may be associated with modesty emerged from the study.

Agtergrond

Persoonlikheidseienskappe dui op spesifieke kwaliteite van gedrag, ofte wel aanpassingspatrone soos reaksie op frustrasie, wyses waarop probleme hanteer word, aggressiewe en verdedigende gedrag en neigings tot uitgaande of teruggetrokke gedrag in die teenwoordigheid van ander mense. Persoonlikheidseienskappe is geïntegreerd met en word beïnvloed deur die aard van die selfkonsep en word gekenmerk deur individualiteit en konsekwentheid (Baron & Byrne, 1996:530; Madge, 1990:308; Meyer, 1990:98; Santrock, 2000:431).

Die goedaangepaste persoonlikheid vorm die basis van geestesgesondheid en stel die mens in staat tot selfaktualisering. Selfaktualisering, wat volgens Maslow die hoogste vorm van menslike behoeftes is, dui op die motivering van die mens om tot sy beste moontlike potensiaal te ontwikkel (Santrock, 2000:372; Smith, Bem & Nolen-Hoeksema, 2001:365; Wadeley, Birch & Malim, 1997:42). Die goedaangepaste persoon manifesteer dan ook vaardighede en eienskappe soos waarneming van die realiteit, inagneming van die verlede sowel as die toekoms, betekenisvolle arbeid, sosiale verhoudings, emosionele ervaring en die aanvaarding van die self. Cotler en Guerra (1980:3) sien hierdie vaardigheid as assertiwiteit wat die mens in staat stel tot die handhaaf van goeie interpersoonlike verhoudings.

Donald, Lazarus en Lolwana (1997:148) stel dat 'n positiewe selfkonsep en gevoelens van selfwaarde tot 'n positiewe gevoel oor die self lei wat leerders bemagtig om aktief en positief met ander om te gaan. Leerders wat in skoolverband op 'n openhartige en assertiewe wyse met die onderwyser en ander leerders kontak maak, ontlok gewoonlik van hulle ook openhartige optrede. Die aard van die verhouding wat deur die interaksie tot stand kom, sal spontaan wees en die basis skep vir die verdieping van die besondere verhouding. Dit dra daartoe by dat leerders gelukkig en goedaangepas in hulle omgewing is en tot selfaktualisering kan kom. Wanneer leerders egter stil en beskeie is, ontstaan 'n ontoereikende verhouding met ander mense in die sosiale omgewing, omdat beskeie leerders moontlik nie in staat is om assertief op te tree en om hulleself en hulle vermoëns aan ander mense te onthul nie. Die opvoeder het 'n taak om jongmense tot geestesgesonde persone of selfaktualiseerders te begelei wat vreugde uit hulle persoonlike verhoudings tot hulle leefwêreld put, Die sensitiewe opvoeder sal dus ingestel wees om leemtes in leerders se relasies met hulle leefwêreld waar te neem en om hulle behulpsaam te wees met die nodige aanpassing. Leerders kan bygestaan word om 'n realistiese siening oor hulleself, hulle behoeftes en hulle leefwêreld te verkry, sodat optimale geluk beleef kan word en hulle sodoende tot die gemeenskaplike einddoel van selfaktualisering kan kom.

Weinig navorsing is in die verlede oor die besondere onderwerp aangepak en beperkte literatuurverwysing is oor die aard van beskeidenheid opgespoor. As gevolg van die beperkte beskikbaarheid van literatuur (teksboeke en artikels) is minder resente bronne ook in die ondersoek gebruik. Woordeboekdefinisies van beskeidenheid dui op vryheid van aanmatiging of veeleisendheid wat in ingetoëndheid,

terughoudendheid, geïnhibeerdeheid en beskroomdheid manifesteer. Beskeidenheid kom daarop neer dat 'n persoon nie op homself roem nie (HAT, 1984:83; Verklarende Afrikaanse Woordeboek, 1977:88; 1068). Op internet (www.bartleby.com/110/881, 2003:1) word die woorde *humility, diffidence, timidity, retiring disposition, unobtrusiveness* en *bashfulness* gebruik om beskeidenheid te beskryf.

Daar bestaan verskillende sienings oor beskeidenheid in die literatuur. In 'n artikel op die internet (Bartleby, 2003) word beskeidenheid vanuit die Bybel bespreek en gedefinieer as: *orderly, well-arranged, decent, modest, harmonious arrangement* en *adornment*. Beskeidenheid het volgens die skrywer van die artikel nie slegs uiterlik in terme van kleredrag nie, maar ook in wyse waarop 'n persoon sy innerlike uitstraal.

Driver (1999:827) definieer beskeidenheid soos volg: "A person is humble, or modest, when he is ignorant of his real worth, when he sincerely — but wrongly — believes that his great achievements are nothing special." Volgens hierdie definisie van beskeidenheid kom dit daarop neer dat 'n persoon 'n onrealistiese selfevaluering het, omdat sy persoonlike waarde onderskat word. Volgens Driver (1999:827) het 'n persoon nie noodwendig 'n lae selfwaarde nie, maar ag homself laer as wat hy in werklikheid is. Statman (1992:434) redeneer dat beskeidenheid 'n deug is waardeur trots beveg word en sien dit as 'n morele aspek van menswees.

Hy verskil van Driver se siening dat beskeidenheid verband hou met onkunde (ignorance) en misleiding (self-deception), Hy reken dat die beskeie persoon van sy waarde bewus is, en sien beskeidenheid as 'n gedragsvorm wat met morele houding en nie met lae selfwaarde verband hou nie. Ook Cotler en Guerra (1980:28) is van mening dat beskeidenheid verband hou met 'n mite ten opsigte van selfroem en -erkenning, naamlik dat dit 'n deug is om beskeie te wees.

Benewens die literatuurbevinding dat beskeidenheid die resultaat van 'n onrealistiese selfevaluering is of moontlik 'n deug is, is daar ook die siening dat beskeidenheid met argeloosheid verband hou. Schueler (1999:836) reken dat beskeidenheid bloot dui op die mens se belangeloosheid oor wat ander mense van hom of sy prestasies dink. Die beskeie persoon staan eenvoudig neutraal teenoor die siening van ander mense en stel nie daarin belang om mense te beïndruk nie.

Enkele skrywers waaronder Hurlock (1975) en Sears, Maccoby en Levin (Rosenfeld, Siegel-Gorelick, Haavik, Duryea, Wenegrat, Martin & Bailey, 1984) bring beskeidenheid met skaamte oor seksuele ontwikkeling in verband. Ook Hurlock (1975:161) meld dat die liggaamsveranderinge wat tydens adolessensie plaasvind, dikwels oormatige beskeidenheid by die kind veroorsaak as gevolg van die vrees dat andere die liggaamsveranderinge sal opmerk en ongunstige opmerkings daaroor sal maak. Die gevolg is dat die jeugdige terugtrek en geïnhibeerde raak om sodoende so min as moontlik aandag te trek.

Sears, Maccoby en Levin (Rosenfeld *et al.*, 1984:352) is van mening dat beskeidenheid 'n aangeleerde eienskap is. Volgens hulle hou dit verband met die onderrig deur die ouers ten opsigte van sosiaal

aanvaarbare optrede in seksueel-verwante gedrag. Deur navorsing word 'n verband getoon tussen beskeidenheid en die eise wat deur ouers vir welvoeglike gedrag gestel word. Die kind se gedrag is derhalwe voortdurend onderworpe aan ouerlike evaluering met die doel om gedrag te verander om by sosiale verwagtings aan te pas. Die liggaamlike beskeidenheid (byvoorbeeld met betrekking tot naaktheid) wat deur die ouers op hulle kinders oorgedra word, word deur die kind self tot 'n psigiese beskeidenheid veralgemeen. Die kind ontwikkel derhalwe 'n psigiese terughoudendheid (beskeidenheid) wat soos volg manifesteer:

- denke en gevoel as persoonlike saak word slegs gekommunikeer aan wie die persoon wil
- interpersoonlike afstand tussen mense word bewaar;
- 'n hoë premie word op persoonlike privaatheid geplaas (Rosenfeld *et al.*, 1984:352).

McKinney (1960:94) maak melding van beskeidenheid as deel van 'n gedragsindroom wat voorkom by kinders van dominante moeders. Die beskeidenheid gaan gepaard met eienskappe soos gehoorsaamheid, hoflikheid, versigtigheid en opmerkzaamheid.

Die beskeie persoon ervaar dikwels probleme om erkenning aan homself te gee, sowel as om 'n kompliment van 'n ander te ontvang, sonder om dit te negeer of te ontken. Dit kan gepaard gaan met 'n hoë mate van selfkritiek, 'n swak self selfbeeld en 'n mate van depressie (Cotler & Guerra, 1980:28).

Hollinger en Fleming (1984:135) wys op enkele innerlike faktore wat selfaktualisering kortwiek, soos byvoorbeeld dat sommige leerders die keuse maak om swak te presteer, byvoorbeeld in die geval van 'n dogter wat goeie prestasie op 'n stereotipe manlike gebied soos ingenieurswese kan lewer en dan verkies om swak te presteer. Ook Eder (1985:163) maak melding daarvan dat dogters goeie prestasie vermy omdat hulle nie bo die groep wil uitstaan nie. Ontoereikende assertiwiteit belemmer prestasievermoë omdat die leerder nie sy vaardighede en vermoëns kan ten toon stel nie (Fensterheim & Baer, 1975:5). Vrees vir sukses en die eise wat as gevolg van sukses gestel word en 'n swak selfpersepsie van sosiale bekwaamheid en sosiale selfagting lei ook tot inhibering van vermoëns.

Die voorafgaande literatuurbevindings word in Tabel 1 opgesom onder die hoofde gedragsmanifestasies en moontlike oorsake van beskeidenheid.

Tabel 1 Literatuurverkenning oor beskeidenheid

Gedragsmanifestasies	Moontlike oorsake
Vry van aanmatiging	Ontoereikende selfagting en selfevaluering
Nie-veeleisend	Siening van beskeidenheid as 'n deug as gevolg van morele oortuiging
Terughoudend	Probeer nie ander persone beïndruk nie
Beskroomd	Ontoereikende aanvaarding van geslagsontwikkeling
Roem nie op die self nie	Liggaamlike beskeidenheid (skaamte word oorgeplaas na psigiese beskeidenheid)
Geïnhibeer	Oormatige kritiek deur ouers a.g.v. sosiale norme
Ontoereikende assertiwiteit	Skuldgevoelens
Argeloos	Dominante moederfiguur
	Onvermoë tot selferkenning
	Hoë selfkritiek
	Onvermoë om 'n kompliment te hanteer

As dié gedragsmanifestasies en moontlike oorsake van beskeidenheid in oënskou geneem word, kan afgelei word dat beskeidenheid die inhibering van sosiale optrede en ontoereikende relasievorming en selfaktualisering tot gevolg kan hê. Ontoereikende of onrealistiese selfagting, -evaluering en -erkenning, wat 'n belangrike psigiese aktiwiteit in die vorming van die selfkonsep is, kom voor as moontlike oorsaak van beskeidenheid (kyk Tabel 1) en die moontlikheid bestaan dus dat 'n lae selfkonsep moontlik in beskeidenheid kan manifesteer. Op skoolvlak impliseer dit dat die beskeie leerder wat onwillig of

geïnhibeer is en nie in staat is om persoonlike deugde openlik te erken nie, moontlik nie tot volle ontplooiing kom nie. Die leerder word in die klassituasie as stil en op sy plek beskou en as gevolg daarvan ontbeer die leerder gepaste begeleiding deur die opvoeder en kan sy selfaktualisering gekortwiek word.

Die navorsingsvraag en -doel

Die vraag ontstaan of daar nie gemeenskaplike persoonlikheidsenskappe is waaraan die beskeie leerder in die senior sekondêre skoolfase herken kan word nie.

Die doel van die ondersoek is om 'n moontlike persoonlikheidsprofiel vir beskeie leerders saam te stel deur inligting wat oor beskeidenheid uit die literatuur verkry is met die Hoërskool Persoonlikheidsvraelys (HSPV) in verband te bring. Verder word beoog om die voorgestelde persoonlikheidsprofiel vir beskeie leerders empiries in die praktyk te toets deur die HSPV deur 'n groep leerders in die senior sekondêre skoolfase te laat voltooi en die resultate statisties te verwerk. Indien 'n persoonlikheidsprofiel vir beskeie leerders saamgestel kan word, kan sodanige persoonlikheidsprofiel die opvoedkundige leier en ander opvoeders in staat stel om die beskeie leerder te identifiseer en te begelei tot 'n gunstige selfbevorderingsidentiteit met gevolglike toereikender relasievorming en selfaktualisering.

Navorsingsmetode

Die aard van die navorsingsmetode

Die navorsing is kwalitatief en kwantitatief van aard en kan verder as 'n verkennend-beskrywende studie getipeer word. Alhoewel daar baie in die literatuur oor persoonlikheidsamestelling geskryf is, is daar weinig gevind oor beskeidenheid en die persoonlikheidsamestelling van die beskeie persoon as sodanig. Die doel van die navorsing was om 'n bestaande persoonlikheidstoets vir die samestelling van 'n persoonlikheidsprofiel van die beskeie leerder te benut. Die navorsing is dus verkennend in soverre dit die moontlikheid ondersoek om die HSPV op 'n nuwe wyse te benut (Mouton & Marais, 1989:43), naamlik, vir die bepaling van die persoonlikheidsprofiel van die beskeie leerder. Die metode van ondersoek is ook analities-beskrywend aangesien die persoonlikheidsenskappe uit die geraadpleegde literatuur met beskeidenheid in verband gebring word en in terme van die HSPV geanaliseer word.

In die navorsing word die literatuurbevindings eerstens in terme van die Hoërskool Persoonlikheidsvraelys (HSPV) verken met die oog op die samestelling van 'n persoonlikheidsprofiel vir beskeie leerders in die senior sekondêre skoolfase. Daarna word die HSPV op 'n aantal leerders in die senior sekondêre skoolfase geadmistreer (HSRC 1974:27-28) en die resultate statisties verwerk, om te bepaal of die voorgestelde persoonlikheidsprofiel realisties is.

Die analise van die literatuurbevindings oor beskeidenheid in terme van die HSPV as basis vir die stel van hipoteses

Die persoonlikheidsenskappe van die beskeie persoon waarna prominent in die literatuur verwys word, behels: vry van aanmatiging, nie-veeleisend, terughoudend, lae selfagting, beskroomdheid, gebrekkige selfvertroue, roem nie op die self nie (deug), geïnhibeertheid, ontoereikende assertiwiteit, hoë selfkritiek, ontoereikende geslagsaanvaarding, skuldgevoelens en argeloosheid.

Vervolgens word die literatuurbevindinge in terme van die HSPV geanaliseer om tot 'n hipotesestelling te kom oor die aard van beskeidenheid en die persoonlikheidsamestelling van die beskeie leerder in die senior sekondêre skoolfase. Die kenmerke van beskeidenheid, soos uit die literatuur verkry, word vergelyk met die algemene beskrywing van die verskillende persoonlikheidstrekke van die HSPV, om sodoende tot die tegniese benaming van die eienskappe te kom wat moontlik kenmerkend van die beskeie leerder kan wees. Die analise word in Tabel 2 weergegee,

Uit die ontleding van Tabel 2 blyk dat beskeidenheid gepaard gaan met die volgende sewe persoonlikheidsenskappe volgens die HSPV: teruggetrokkenheid (-A), flegmatisme (-D), ondeerdanigheid

Tabel 2 Analise van persoonlikheidseienskappe wat op beskeidenheid dui in terme van die HSPV

Persoonlikheidseienskap	HSPV -beskrywing	Tegniese benaming
Vry van aanmatiging	Op die agtergrond Oorbeskeie Nederig	(-D) Flegmatisme (-D) Flegmatisme (-E) Onderdanigheid
Nie-veeleisend	Besadig	(-D) Flegmatisme
Terughoudend	Terughoudend Terughoudend Verkleef aan innerlike waardes Terughoudend	(-D) Flegmatisme (-F) Soberheid (-A) Teruggetrokkenheid (-H) Skugterheid
Lae selfagting	Terughoudend Verkleef aan innerlike waardes	(-D) Flegmatisme (-A) Teruggetrokkenheid
Beskroomdheid	Teruggetrokkenheid	(-H) Skugterheid (-A) Teruggetrokkenheid
Roem nie op die self nie	Oorbeskeie Nederig Neem morele standaarde en reëls in ag (deug)	(-D) Flegmatisme (-E) Onderdanigheid (+G) Pligsgetrouheid
Geïnhibeerde	Op die agtergrond	(-D) Flegmatisme
Ontoereikende assertiwiteit	Volgsaam, inskiklik	(-E) Onderdanigheid
Hoë selfkritiek	Emosioneel gedissiplineerd	(+G) Pligsgetrouheid
Ontoereikende geslagsaanvaarding	Ingetoë in die teenwoordigheid van die ander geslag	(-H) Skugterheid
Skuldgevoelens	Geneigdheid tot skuldgevoelens	(+O) Bevreesdheid
Argeloos	Terughoudend	(-D) Flegmatisme

(-E), soberheid (-F), pligsgetrouheid (+G), skugterheid (-H) en bevreesdheid (+O).

Flegmatisme (-D), onderdanigheid (-E) en skugterheid (-H) kom baie sterk na vore in die ontleding. Benewens die prominente voorkoms van die drie faktore is daar ook 'n ooreenkoms in die beskrywing van die faktore flegmatisme (-D), onderdanigheid (-E) en skugterheid (-H) en die beskrywing van beskeidenheid deur terme soos oorbeskeie, nederig, terughoudend en op die agtergrond. Die drie prominente eienskappe word vir die doel van die empiriese navorsing respektiewelik as aanduiders van beskeidenheid beskou.

Hipotesestelling

Uit die literatuurstudie blyk bepaalde persoonlikheidseienskappe wat met beskeidenheid gepaard kan gaan, op grond waarvan 'n tentatiewe beeld van die beskeie leerder gevorm is. In terme van die HSPV-faktore is die persoonlikheidseienskappe wat op beskeidenheid, al dan nie kan dui: teruggetrokkenheid (-A), flegmatisme (-D), onderdanigheid (-E), soberheid (-F), pligsgetrouheid (+G), skugterheid (-H) en bevreesdheid (+O).

Enkele hipoteses word vervolgens ten opsigte van die persoonlikheidseienskappe gestel.

- Hipoteses 1 Daar bestaan hoë positiewe korrelasies tussen die onderlinge HSPV-faktore wat eksplisiet op beskeidenheid, al dan nie kan dui, naamlik teruggetrokkenheid (-A), flegmatisme (-D), onderdanigheid (-E), soberheid (-F), pligsgetrouheid (+G), skugterheid (-H) en bevreesdheid (+O).
- Hipoteses 2 Daar is 'n beduidende verskil tussen die gemiddelde HSPV-tellings van proefpersone met 'n lae stanege (1 tot 3) en 'n hoë stanege (7 tot 9) ten opsigte van faktor D wat flegmatisme teenoor prikkelbaarheid meet.
- Hipoteses 3 Daar is 'n beduidende verskil tussen die gemiddelde HSPV-tellings van proefpersone met 'n lae stanege (1 tot 3) en 'n hoë stanege (7 tot 9) ten opsigte van faktor E wat onderdanigheid teenoor dominansie meet.

Hipoteses 4 Daar is 'n beduidende verskil tussen die gemiddelde HSPV-tellings van proefpersone met 'n lae stanege (1 tot 3) en 'n hoë stanege (7 tot 9) ten opsigte van faktor H wat skugterheid teenoor waaghalsigheid meet.

Die selektering van die proefpersone

Ten einde die gestelde hipoteses te toets is die HSPV by drie skole in Johannesburg op alle graad 11-leerders afgeneem. Die skole is in gemiddelde sosio-ekonomiese gebiede geleë. 'n Totaal van 174 leerders, waarvan 91 seuns en 83 dogters was, het aan die ondersoek deelgeneem. Die leerders se gemiddelde ouderdom was 17 jaar en 2 maande. Die HSPV (vorm A) is volgens die voorgeskrewe prosedure (HSRC, 1974:4-25) afgeneem.

Bespreking van die resultate

Die verwerking van die toetsresultate is gerig op die toetsing van 'n tipiese persoonlikheidsprofiel van die beskeie leerder op wie die HSPV afgeneem is. Die Pearson produkmomentkorrelasiekoëffisiënt van die verskillende HSPV-faktore is met behulp van die SAS-program bereken met die oog op die toetsing van hipoteses 1. Hipoteses 2 tot 4 is met behulp van *t*-toets geverifieer. Verder is 'n regressie-analise van die verskillende HSPV-faktore ten opsigte van faktore D, E en H gedoen met die doel om te bepaal watter faktore die grootste proporsie van die variansie in faktore D, E en H verklaar.

Toetsing van hipoteses 1

Na aanleiding van hipoteses 1 is die volgende nulhipoteses gestel: Nulhipoteses 1 Daar bestaan nie hoë positiewe korrelasies tussen die onderlinge HSPV-faktore wat op beskeidenheid, al dan nie kan dui, naamlik teruggetrokkenheid/hartlikheid (A), flegmatisme/prikkelbaarheid (D), onderdanigheid/dominansie (E), soberheid/entoesiasme (F), opportuniste/pligsgetrouheid (G), skugterheid/waaghalsigheid (H) en selfversekerdheid/bevreesdheid (O) nie.

Om die gestelde nulhipoteses te toets is Pearson se produkmoment-

korrelasie bereken en die gegewens vir nulhipotese 1 is in Tabel 3 weergegee.

Uit die interkorrelasiematriks vir die faktore wat eksplisiet op beskeidenheid blyk 'n baie lae korrelasie aanwesig te wees tussen:

- faktor A en faktore O, G en O (respektiewelik $r = 0.096$; $r = 0.106$ en $r = 0.084$ met $p > 0.05$)
- faktor D en faktore E en F (respektiewelik $r = 0.039$ en $r = 0.063$ met $p > 0.05$)
- faktor E en faktore G en O (respektiewelik $r = 0.125$ en $r = 0.008$ met $p > 0.05$)
- faktor F en faktore G en O (respektiewelik $r = 0.158$ en $r = 0.033$ met $p > 0.05$)

Uit die interkorrelasiematriks vir die faktore wat eksplisiet op beskeidenheid dui, blyk 'n lae korrelasie aanwesig te wees tussen:

- faktor A en faktore E, F en H (respektiewelik $r = 0.243$; $r = 0.364$ en $r = 0.364$ met $p < 0.01$)
- faktor D en faktore G en H (respektiewelik $r = 0.325$ en $r = 0.365$ met $p < 0.01$)
- faktor E en faktore F en H (respektiewelik met $r = 0.281$ en $r = 0.214$ met $p < 0.01$)
- faktor G en faktore H en O (respektiewelik met $r = 0.240$ en $r = 0.358$ met $p < 0.01$)
- faktor F en faktor H ($r = 0.347$ met $p < 0.01$)

Uit die interkorrelasiematriks vir die faktore wat eksplisiet op beskeidenheid dui, blyk 'n matige korrelasie aanwesig te wees tussen:

- faktor D en O en faktor H en O (respektiewelik $r = 0.420$ en $r = 0.527$ met $p < 0.1$)

Die korrelasie tussen die HSPV-faktore (A, D, E, F, G, H en O), wat volgens die literatuur op beskeidenheid al dan nie kan dui, varieer van matig tot laag en baie laag en die nulhipotese kan op grond van die gegewens nie verwerp word nie. Die beteken dat daar nie hoë onderlinge korrelasies tussen die HSPV-faktore teruggetrokkenheid/hartlikheid (A), flegmatisme/prikkelbaarheid (D), onderdanigheid/dominansie (E), soberheid/entoesiasme (F), opportunisme/pligsgetrouheid (G), skugterheid/waaghalsigheid (H) en selfversekerdheid/bevreesdheid (O) bestaan nie. Daar kom wel 'n matige korrelasie voor tussen flegmatisme/prikkelbaarheid (D) en selfversekerdheid/bevreesdheid (O) asook tussen skugterheid/waaghalsigheid (H) en selfversekerdheid/bevreesdheid (O).

Tabel 3 Interkorrelasiematriks vir HSPV-faktore wat op beskeidenheid al dan nie kan dui

Faktor	(A)	(D)	(E)	(F)	(G)	(H)	(O)
(A)							
(D)	0.096*						
(E)	0.243**	0.039*					
(F)	0.364**	0.063*	0.281**				
(G)	0.106	0.325**	0.125*	0.158***			
(H)	0.364**	0.365**	0.214**	0.347**	0.240**		
(O)	0.084*	0.420**	0.008*	0.033*	0.358**	0.527**	

* $p > 0.05$; * $p < 0.01$; * $p < 0.05$; n = 174

Op grond van die literatuurstudie is 'n hoë positiewe korrelasie tussen faktore A, D, E, F, G, H en O verwag. Dit kon egter nie in die empiriese ondersoek aangetoon word nie. Slegs matige en lae korrelasies is aangetoon.

Toetsing van hipoteses 2, 3 en 4

Na aanleiding van hipoteses 2, 3 en 4 is die volgende nulhipoteses gestel:

Nulhipotese 2 Daar bestaan nie 'n beduidende verskil tussen die HSPV-tellings van leerders met 'n lae telling in faktor D (flegmatisme) en leerders met 'n hoë telling in faktor D (prikkelbaarheid) nie.

Nulhipotese 3 Daar bestaan nie 'n beduidende verskil tussen die HSPV-tellings van leerders met 'n lae telling in faktor E (onderdanigheid) en leerders met 'n hoë telling in faktor E (dominansie) nie.

Nulhipotese 4 Daar bestaan nie 'n beduidende verskil tussen die HSPV-tellings van leerders met 'n lae telling in faktor H (skugterheid) en leerders met 'n hoë telling in faktor H (waaghalsigheid) nie.

Om telkens die beduidendheid van die verskille tussen die gemiddeldes van twee groepe te bepaal, is daar van *t*-toetse gebruik gemaak. In die verband is aandag gegee aan faktore D, E en H as aanduiders (volgens die analise van die literatuurbevindings in terme van die HSPV) van beskeidenheid al dan nie.

Flegmatisme/prikkelbaarheid (D)

Om die gestelde nulhipotese te toets is twee teenoorstaande groepe proefpersone (beskeie en nie-beskeie) saamgestel en wel ten opsigte van flegmatisme (-D) en prikkelbaarheid (+D). Op grond van die toetslinge se tellings vir faktor D is twee groepe saamgestel, naamlik die wat -D en die wat +D behaal het.

Van die 174 proefpersone, het 45 proefpersone 'n stanege van 3 en laer vir faktor D behaal en die telling is geïnterpreteer as -D wat op flegmatisme dui. Verder het 56 proefpersone 'n stanege van 7 en hoër vir faktor D behaal en die telling is geïnterpreteer as +D wat op prikkelbaarheid dui.

As nulhipotese is gestel dat daar nie 'n verskil tussen die gemiddelde HSPV-tellings van leerders met 'n lae telling in faktor D (flegmatisme) en leerders met 'n hoë telling in faktor D (prikkelbaarheid) bestaan nie. Hierdie nulhipotese is vir elke faktor van die HSPV, behalwe faktor D gestel. Om telkens die nulhipotese te toets is met behulp van *t*-toetse bepaal of die gemiddelde van die verskillende HSPV-faktore beduidend verskil tussen die leerders met 'n lae telling in faktor D en die leerders met 'n hoë telling in faktor D. Die gegewens van die *t*-toetse word in Tabel 4 weergegee.

Op grond van die gegewens in Tabel 4 is daar nie genoegsame redes om H0 te verwerp nie. Geen beduidende verskil is tussen leerders met 'n lae telling in faktor D (flegmatisme) en leerders met 'n hoë telling in faktor D (prikkelbaarheid) aangetoon nie. Verder kan die nulhipotese in ses gevalle verwerp word, en wel ten opsigte van die volgende faktore:

- C (egosterkte/egoswakheid) met $t(99) = 3.51$ en $p < 0.01$
- G (opportunisme/pligsgetrouheid) met $t(99) = 4.03$ en $p < 0.01$
- H (skugterheid/waaghalsigheid) met $t(99) = 4.88$ en $p < 0.01$
- J (lewenslustigheid/individualisme) met $t(99) = 2.50$ en $p < 0.05$
- O (selfversekerdheid/bevreesdheid) met $t(99) = 4.70$ en $p < 0.01$
- Q4 (ontspanningheid/gespanningheid) met $t(99) = -7.35$ en $p < 0.01$

In die geval van HSPV-faktore C, G en H was die gemiddelde van leerders met 'n lae telling in faktor D (flegmatisme) hoër as die gemiddelde van leerders met 'n hoë telling in faktor D (prikkelbaarheid). Uit die gegewens kan die afleiding gemaak word dat leerders wat die eienskap flegmatisme (-D) as kenmerk van beskeidenheid toon, 'n hoër gemiddelde telling behaal ten opsigte van egoswakheid/egosterkte, opportunisme/pligsgetrouheid en skugterheid/waaghalsigheid.

In die geval van HSPV-faktore J, O en Q4 was die gemiddelde van die leerders met 'n lae telling in faktor D (flegmatisme) laer as die gemiddelde van leerders met 'n hoë telling in faktor D (prikkelbaarheid). Uit die gegewens blyk dat leerders wat die eienskap flegmatisme (-D) as kenmerk van beskeidenheid toon 'n laer gemiddelde telling ten opsigte van lewenslustigheid/individualisme, selfversekerdheid/bevreesdheid en ontspanningheid/gespanningheid manifesteer as die leerders wat prikkelbaarheid (+D) as kenmerk van nie-beskeidenheid toon.

Tabel 4 Verskille in HSPV-tellings tussen leerders met 'n lae en hoë telling in faktor D

Faktor D	Aantal	Gemiddeld	Standaardafwyking	Vryheidsgrade	t - waarde	Beduidendheid
A Laag	45	5.56	2.10			
A Hoog	56	5.11	2.18	99	1.50	$p > 0.05$
B Laag	45	6.00	1.71			
B Hoog	56	5.80	1.89	99	0.54	$p > 0.05$
C Laag	45	5.80	1.85			
C Hoog	56	4.50	1.85	99	3.51	$p < 0.01$
E Laag	45	6.98	1.82			
E Hoog	56	6.61	1.73	99	1.05	$p > 0.05$
F Laag	45	6.67	1.87			
F Hoog	56	6.27	2.06	99	1.01	$p > 0.05$
G Laag	45	5.56	1.84			
G Hoog	56	4.02	1.96	99	4.03	$p < 0.01$
H Laag	45	6.29	2.07			
H Hoog	56	4.38	1.86	99	4.88	$p < 0.01$
I Laag	45	5.64	2.21			
I Hoog	56	5.96	2.06	99	-0.75	$p > 0.05$
J Laag	45	4.52	1.83			
J Hoog	56	5.33	1.94	99	2.15	$p < 0.05$
O Laag	45	4.04	2.19			
O Hoog	56	5.89	1.78	99	4.70	$p < 0.01$
Q2 Laag	45	4.49	1.96			
Q2 Hoog	56	4.48	1.97	99	0.02	$p > 0.05$
Q3 Laag	45	4.56	1.60			
Q3 Hoog	56	4.07	1.67	99	1.47	$p > 0.05$
Q4 Laag	45	3.73	1.67			
Q4 Hoog	56	6.14	1.61	99	-7.35	$p < 0.01$

Tabel 5 Verskille in HSPV-tellings tussen leerders met 'n lae en hoë telling in faktor E

Faktor E	Aantal	Gemiddeld	Standaardafwyking	Vryheidsgrade	t - waarde	Beduidendheid
A Laag	10	3.60	2.22			
A Hoog	101	5.51	2.14	109	2.69	$p < 0.01$
B Laag	10	6.30	2.11			
B Hoog	101	5.81	1.89	109	0.77	$p > 0.05$
C Laag	10	5.20	2.04			
C Hoog	101	5.11	1.84	109	0.15	$p > 0.05$
D Laag	10	5.00	1.63			
D Hoog	101	5.16	2.08	109	-0.25	$p > 0.05$
F Laag	10	5.10	2.02			
F Hoog	101	6.71	1.81	109	-2.66	$p < 0.01$
G Laag	10	5.20	2.39			
G Hoog	101	4.56	2.07	109	0.91	$p > 0.05$
H Laag	10	4.90	2.13			
H Hoog	101	5.48	1.99	109	-0.87	$p > 0.05$
I Laag	10	5.80	3.01			
I Hoog	101	5.81	1.98	109	-0.02	$p > 0.05$
J Laag	10	4.98	1.65			
J Hoog	101	2.60	1.83	109	-3.96	$p < 0.01$
O Laag	10	4.75	2.32			
O Hoog	101	5.50	1.98	109	1.12	$p > 0.05$
Q2 Laag	10	5.90	2.13			
Q2 Hoog	101	4.31	1.79	109	2.64	$p < 0.01$
Q3 Laag	10	4.40	2.17			
Q3 Hoog	101	4.01	1.65	109	0.69	$p > 0.05$
Q4 Laag	10	5.20	1.69			
Q4 Hoog	101	5.26	2.03	109	-0.09	$p > 0.05$

Onderdanigheid/dominansie (E)

Om nulhipotese 3 te toets is twee teenoorstaande groepe proefpersone (beskeie en nie-beskeie) saamgestel en wel ten opsigte van onderdanigheid (-E) en dominansie (+E). Op grond van die toetslinge se tellings vir faktor E is twee groepe saamgestel, naamlik die wat -E en die wat +E behaal het.

Van die 174 proefpersone, het 10 proefpersone 'n stanege van 3 en laer vir faktor E behaal en die telling is geïnterpreteer as -E wat op onderdanigheid dui. Verder het 101 proefpersone 'n stanege van 7 en hoër vir faktor E behaal en die telling is geïnterpreteer as +E wat op dominansie dui.

As nulhipotese 3 word gestel dat daar nie 'n verskil tussen die

gemiddelde HSPV-tellings van leerders met 'n lae telling in faktor E (onderdanigheid) en leerders met 'n hoë telling in faktor E (dominansie) bestaan nie. Hierdie nulhipotese is vir elke faktor van die HSPV, behalwe faktor E, gestel. Om telkens die nulhipotese te toets is met behulp van *t*-toetse bepaal of die gemiddelde van die verskillende HSPV-faktore beduidend verskil tussen die leerders met 'n lae telling in faktor E en die leerders met 'n hoë telling in faktor E. Die gegewens van die *t*-toetse word in Tabel 5 weergegee.

Op grond van die gegewens in Tabel 5 is daar nie genoegsame redes om H0 te verwerp nie. Geen beduidende verskil is tussen leerders met 'n lae telling in faktor E (onderdanigheid) en leerders met 'n hoë telling in faktor E (dominansie) aangetoon nie. Verder kan die

Tabel 6 Verskille in HSPV-tellings tussen leerders met 'n lae en hoë telling in faktor H

Faktor H	Aantal H	Gemiddeld	Standaardafwyking	Vryheidsgrade	t - waarde	Beduidendheid
A Laag	36	4.14	1.85			
A Hoog	50	5.92	2.22	84	- 3.93	$p < 0.01$
B Laag	36	5.78	1.35			
B Hoog	50	6.04	1.88	84	- 0.71	$p > 0.05$
C Laag	36	3.53	1.42			
C Hoog	50	6.08	1.60	84	- 7.63	$p < 0.01$
D Laag	36	5.86	1.73			
D Hoog	50	3.96	1.76	84	4.98	$p < 0.01$
E Laag	36	5.86	1.87			
E Hoog	50	7.20	1.77	84	- 3.38	$p < 0.01$
F Laag	36	5.33	1.96			
F Hoog	50	6.92	1.99	84	- 3.68	$p < 0.01$
G Laag	36	4.44	1.68			
G Hoog	50	5.46	2.05	84	- 2.44	$p < 0.05$
I Laag	36	5.39	2.26			
I Hoog	50	5.68	2.32	84	- 0.58	$p > 0.05$
J Laag	36	5.12	1.77			
J Hoog	50	4.31	1.85	84	- 2.05	$p < 0.05$
O Laag	36	6.22	1.61			
O Hoog	50	3.28	1.91	84	- 7.51	$p < 0.01$
Q2 Laag	36	5.14	2.11			
Q2 Hoog	50	4.24	1.76	84	2.15	$p < 0.05$
Q3 Laag	36	3.86	1.64			
Q3 Hoog	50	4.94	1.91	84	- 2.74	$p < 0.01$
Q4 Laag	36	5.94	1.37			
Q4 Hoog	50	4.14	1.94	84	4.79	$p < 0.01$

nulhipotese in vier gevalle verwerp word, en wel ten opsigte van die volgende faktore:

- A (teruggetrokkenheid/hartlikheid) met $t(109) = 2.69$ en $p < 0.01$
- F (soberheid/entoesiasme) met $t(109) = -2.66$ en $p < 0.01$
- J (lewenslustigheid/individualisme) met $t(109) = -3.96$ en $p < 0.01$
- Q2 (groepafhanklikheid/selfgenoegsaamheid) met $t(109) = 2.64$ en $p < 0.01$

In die geval van HSPV-faktore A en F was die gemiddelde van leerders met 'n lae telling in faktor E (onderdanigheid) laer as die gemiddelde van leerders met 'n hoë telling in faktor E (dominansie). Uit die gegewens kan die afleiding gemaak word dat leerders wat die eienskap onderdanigheid (-E) as kenmerk van beskeidenheid toon, 'n laer gemiddelde telling behaal ten opsigte van teruggetrokkenheid/hartlikheid en soberheid/entoesiasme as die leerder wat dominansie (+E) as kenmerk van nie-beskeidenheid toon.

In die geval van HSPV-faktore J en Q2 was die gemiddelde van die leerders met 'n lae telling in faktor E (onderdanigheid) hoër as die gemiddelde van leerders met 'n hoë telling in faktor E (dominansie). Uit die gegewens blyk dat leerders wat die eienskap onderdanigheid (-E) as kenmerk van beskeidenheid toon 'n hoër gemiddelde telling ten opsigte van lewenslustigheid/individualisme en groepafhanklikheid/selfgenoegsaamheid manifesteer as die leerders wat dominansie (+E) as kenmerk van nie-beskeidenheid toon.

Skugterheid/waaghalsigheid (H)

Om nulhipotese 4 te toets is twee teenoorstaande groepe proefpersone (beskeie en nie-beskeie) saamgestel en wel ten opsigte van skugterheid (-H) en waaghalsigheid (+H). Op grond van die toetslinge se tellings vir faktor H is twee groepe saamgestel, naamlik die wat -H en die wat +H behaal het.

Van die 174 proefpersone, het 36 proefpersone 'n stanege van 3 en laer vir faktor H behaal en die telling is geïnterpreteer as -H wat op skugterheid dui. Verder het 50 proefpersone 'n stanege van 7 en hoër vir faktor H behaal en die telling is geïnterpreteer as +H wat op waaghalsigheid dui.

As nulhipotese 4 word gestel dat daar nie 'n verskil tussen die gemiddelde HSPV-tellings van leerders met 'n lae telling in faktor H (skugterheid) en leerders met 'n hoë telling in faktor H (waaghalsigheid) bestaan nie. Hierdie nulhipotese is vir elke faktor van die HSPV,

behalwe faktor H, gestel. Om telkens die nulhipotese te toets is met behulp van *t*-toetse bepaal of die gemiddelde van die verskillende HSPV-faktore beduidend verskil tussen die leerders met 'n lae telling in faktor H en die leerders met 'n hoë telling in faktor H. Die gegewens van die *t*-toetse word in Tabel 6 weergegee.

Op grond van die gegewens in Tabel 6 kan elf van die van die aspekte van die nulhipotese verwerp word, naamlik:

- A (teruggetrokkenheid/hartlikheid) met $t(84) = -3.93$ en $p < 0.01$
- G (egoswakheid/egosterkte) met $t(84) = -7.63$ en $p < 0.01$
- D (flegmatisme/prikkelbaarheid) met $t(84) = 4.89$ en $p < 0.01$
- E (onderdanigheid/dominansie) met $t(84) = -3.38$ en $p < 0.01$
- F (soberheid/entoesiasme) met $t(84) = -3.68$ en $p < 0.01$
- G (opportunistiese/pligsgetrouheid) met $t(84) = -2.44$ en $p < 0.05$
- J (lewenslustigheid/individualisme) met $t(84) = -2.05$ en $p < 0.05$
- O (selfversekerdheid/bevreesdheid) met $t(84) = -7.51$ en $p < 0.01$
- Q2 (groepafhanklikheid/selfgenoegsaamheid) met $t(84) = 2.15$ en $p < 0.05$
- Q3 (onbeheerdheid/beheersdheid) met $t(84) = -2.74$ en $p < 0.01$
- Q4 (gespannenheid/ontspannenheid) met $t(84) = 4.79$ en $p < 0.01$

Verskille tussen leerders met 'n lae telling in faktor H (skugterheid) en leerders met 'n hoë telling in faktor H (waaghalsigheid) is aangetoon ten opsigte van HSPV-faktore A, C, D, E, F, O, Q3 en Q4 ($p < 0.01$) en HSPV-faktore G, J, en Q2 ($p < 0.05$).

In die geval van HSPV-faktore D, J, O, Q2 en Q4 was die gemiddelde van die leerders met 'n lae telling in faktor H (skugterheid) hoër as die gemiddelde van leerders met 'n hoë telling in faktor H (waaghalsigheid). Uit die gegewens blyk dat leerders wat die eienskap skugterheid (-H) as kenmerk van beskeidenheid toon 'n hoër gemiddelde telling ten opsigte van flegmatisme/prikkelbaarheid (D), lewenslustigheid/individualisme (J), selfversekerdheid/bevreesdheid (O), groepafhanklikheid/selfgenoegsaamheid (Q3) en ontspannenheid/gespannenheid (Q4) as leerders wat waaghalsigheid (+H) as kenmerk van nie-beskeidenheid toon.

Regressie-analise

'n Regressie-analise is uitgevoer vir elk van die drie belangrikste beskrywende HSPV-faktore vir beskeidenheid al dan nie, naamlik D, E en H. Dit is gedoen om te bepaal watter HSPV-faktore die grootste proporsie van die variansie in D, E en H (as aanduiders van beskeidenheid) verklaar. Daar is van stapsgewyse regressie gebruik gemaak.

Regressie-analise ten opsigte van faktor D

Die belangrike faktore wat met D verband hou word bepaal deur die uitvoering van 'n regressie-analise met faktor D as kriterium terwyl die ander HSPV-faktore as voorspellers gebruik word.

Uit die resultate blyk dat ses van die veranderlikes 32.29% van die variansie in faktor D [$R^2 = 0.32$; $F(167,6) = 13.27$; $p < 0.01$] verklaar. Uit die ontleding van die volgorde waarin die veranderlikes tydens die regressie-ontleding opgeneem is, asook die variansie in faktor D wat deur die veranderlikes verklaar word, blyk dat faktore Q4 (23.55%) die vernaamste is. Dit word gevolg deur faktor O (4.87%), faktor J (1.84%), faktor G (1.1%), faktor H (0.67%) en faktor I (0.27%). Die gegewens word in Tabel 7 weergegee.

Tabel 7 Regressie-analise: faktor D

HSPV-faktor	R2	F	p
Q4 (ontspanning/gespanning)	0.2355	$F(172;1) = 52.98$	< 0.01
O (selfversekerdheid/bevreesdheid)	0.2842	$F(171;2) = 33.94$	< 0.01
J (lewenslustigheid/individualisme)	0.3025	$F(170;3) = 24.58$	< 0.01
G (opportuniste/pligsetrouheid)	0.3135	$F(169;4) = 19.30$	< 0.01
H (skugterheid/waaghalsigheid)	0.3202	$F(168;5) = 15.83$	< 0.01
I (ontoegeeflik/teerhartigheid)	0.3229	$F(167;6) = 13.27$	< 0.01

Ontspanning/gespanning, selfversekerdheid/bevreesdheid, lewenslustigheid/individualisme, opportuniste/pligsetrouheid, skugterheid/waaghalsigheid en ontoegeeflikheid/teerhartigheid lewer 'n beduidende bydrae tot die variansie in flegmatisme/prikkelbaarheid.

Regressie-analise ten opsigte van faktor E

Die belangrike faktore wat met E verband hou word bepaal deur die uitvoering van 'n regressie-analise met faktor E as kriterium terwyl die ander HSPV-faktore as voorspellers gebruik word.

Uit die resultate blyk dat agt van die veranderlikes 15.66% van die variansie in faktor E [$R^2 = 0.16$; $F(165,8) = 3.83$; $p < 0.01$] verklaar. Uit die ontleding van die volgorde waarin die veranderlikes tydens die regressie-ontleding opgeneem is, asook die variansie in faktor E wat deur die veranderlikes verklaar word, blyk dat faktor F (7.90%) die vernaamste is. Dit word gevolg deur faktor A (2.27%), faktor G (1.21%), faktor H (1.52%), faktor J (0.97%), faktor Q3 (0.91%), faktor C (0.64%) en faktor Q2 (0.24%). Die gegewens word in Tabel 8 weergegee.

Tabel 8 Regressie-analise: faktor E

HSPV-faktor	R2	F	p
F (soberheid/entoesiasme)	0.0790	$F(172;1) = 14.75$	< 0.01
A (teruggetrokkenheid/hartlikheid)	0.1017	$F(171;2) = 9.68$	< 0.01
G (opportuniste/pligsetrouheid)	0.1138	$F(170;3) = 7.28$	< 0.01
H (skugterheid/waaghalsigheid)	0.1290	$F(169;4) = 6.26$	< 0.01
J (lewenslustigheid/individualisme)	0.1387	$F(168;5) = 5.41$	< 0.01
Q3 (onbeheersdheid/beheersdheid)	0.1478	$F(167;6) = 4.83$	< 0.01
C (egoswakheid/egosterkte)	0.1542	$F(167;7) = 4.32$	< 0.01
Q2 (groepafhanklik/selfgenoegsaamheid)	0.1566	$F(167;8) = 3.83$	< 0.01

Die variansie in onderdanigheid/dominansie kan verklaar word deur 'n beduidende bydrae van soberheid/entoesiasme, teruggetrokkenheid/hartlikheid, opportuniste/pligsetrouheid, skugterheid/waaghalsigheid, lewenslustigheid/individualisme, onbeheersdheid/beheersdheid, egoswakheid/egosterkte en groepafhanklik/selfgenoegsaamheid.

Regressie-analise ten opsigte van faktor H

Die belangrike faktore wat met H verband hou word bepaal deur die uitvoering van 'n regressie-analise met faktor H as kriterium terwyl die ander HSPV-faktore as voorspellers gebruik word.

Uit die resultate blyk dat twaalf van die veranderlikes 55.14% van die variansie in faktor H [$R^2 = 0.55$; $F(161;12) = 16.49$; $p < 0.01$] verklaar. Uit die ontleding van die volgorde waarin die veranderlikes

tydens die regressie-ontleding opgeneem is, asook die variansie in faktor H wat deur die veranderlikes verklaar word, blyk dat faktor O (27.72%) die vernaamste is. Dit word gevolg deur faktor F (13.37%), faktor C (6.24%), faktor A (3.97%), faktor D (0.91%), faktor M/V (geslagsverskille; 0.71%), faktor Q3 (0.72%), faktor E (0.47%), faktor B (0.33%), faktor Q4 (0.25%), faktore J (0.24%) en faktor Q2 (0.21%). Die gegewens word in Tabel 9 weergegee.

Die variansie in skugterheid/waaghalsigheid kan verklaar word deur 'n beduidende bydrae van selfversekerdheid/bevreesdheid, soberheid/entoesiasme, egoswakheid/egosterkte, teruggetrokkenheid/hartlikheid, flegmatisme/prikkelbaarheid, geslagsverskille, onbeheersdheid/beheersdheid, onderdanigheid/dominansie, minder/meer intelligent, gespannenheid/ontspannenheid, lewenslustigheid/individualisme en groepafhanklikheid/selfgenoegsaamheid.

Tabel 9 Regressie-analise: faktor E

HSPV-faktor	R2	F	p
O (selfversekerdheid/bevreesdheid)	0.2772	$F(172;1) = 65.97$	< 0.01
F (soberheid/entoesiasme)	0.4110	$F(171;2) = 59.65$	< 0.01
C (egoswakheid/egosterkte)	0.4733	$F(170;3) = 50.93$	< 0.01
A (teruggetrokkenheid/hartlikheid)	0.5131	$F(169;4) = 44.52$	< 0.01
D (flegmatisme/prikkelbaarheid)	0.5221	$F(168;5) = 36.71$	< 0.01
M/V (geslagsverskille)	0.5292	$F(167;6) = 31.29$	< 0.01
Q3 (onbeheersdheid/beheersdheid)	0.5364	$F(166;7) = 27.44$	< 0.01
E (onderdanigheid/dominansie)	0.5411	$F(165;8) = 24.32$	< 0.01
B (minder/meer intelligent)	0.5444	$F(164;9) = 21.77$	< 0.01
Q4 (gespannenheid/ontspannenheid)	0.5468	$F(163;10) = 19.67$	< 0.01
J (lewenslustigheid/individualisme)	0.5492	$F(162;11) = 17.94$	< 0.01
Q2 (groepafhanklik/selfgenoegsaamheid)	0.5514	$F(161;12) = 16.49$	< 0.01

'n Vergelyking van die regressie-analises ten opsigte van faktore D, E en H

In Tabel 10 word 'n vergelyking van die regressie-analises van faktore D, E en H weergegee waaruit die belangrikste HSPV-faktore geïdentifiseer kan word.

Deur die ontleding van die gegewens in Tabel 10 blyk dat faktore A, C, D, E, F, H, J en O as die belangrikste faktore vir die verklaring van die variansies in beskeidenheid (soos aangedui deur faktore D, E en H) beskou kan word, waarvan faktor D en J die heel belangrikste is. Hierdie faktore dui onderskeidelik op teruggetrokkenheid/hartlikheid, egoswakheid/egosterkte, flegmatisme/prikkelbaarheid, onderdanigheid/dominansie, soberheid/entoesiasme, skugterheid/waaghalsigheid, lewenslustigheid/individualisme en selfversekerdheid/bevreesdheid. Die heel belangrikste faktore is flegmatisme/prikkelbaarheid en lewenslustigheid/individualisme.

Tabel 10 Vergelyking van regressie-analises vir faktore D, E, en H

Faktor D	Faktor E	Faktor H
Q4	F	O
O	A	F
J	G	C
G	H	A
H	J	D
I	Q3	Q3
	C	E
	Q2	B
		Q4
		J
		Q2

Gevolgtrekking

Die eerste belangrike gevolgtrekking wat uit die navorsing gemaak word, is dat beskeidenheid nie bloot oppervlakkig beskou moet word nie. Daar bestaan ook groot meningsverskil tussen skrywers oor die omskrywing van beskeidenheid, soos blyk uit die diskoers tussen

Driver (1999:827) en Statman (1992:434). Verder toon die literatuurstudie aan dat beskeidenheid nie noodwendig met 'n gunstige selfkonsep gepaardgaan en as 'n deug beskou kan word nie. Beskeidenheid kan ook die manifestasie van dieperliggende probleme, soos 'n onrealistiese selfevaluering, onvermoë tot bevordering van die self en ontoereikende assertiwiteit wees (Cotler & Guerra, 1980:28; Donald, Lazarus & Lolwana, 1997:148).

Op grond van die analise van die literatuurbevindinge in terme van die HSPV is 'n hoë korrelasie verwag tussen faktore wat op beskeidenheid dui. Volgens die analise van die literatuurbevindinge (Tabel 2) sou beskeidenheid gepaard gaan met teruggetrokkenheid, flegmatisme, onderdanigheid, soberheid, pligsgetrouheid, skugterheid en angstigheid. In die empiriese ondersoek is egter slegs lae en matige korrelasie aangetoon tussen van die faktore. 'n Tipiese persoonlikheidsprofiel vir beskeie leerders kon nie op grond van die empiriese ondersoek saamgestel word nie. Dit blyk egter dat enkele eienskappe soos flegmatisme, onderdanigheid en skugterheid moontlikwel met beskeidenheid gepaardgaan.

Alhoewel daar nie 'n persoonlikheidsprofiel vir die beskeie leerder in dié besondere ondersoek saamgestel kon word nie, het daar duidelike aanduiders vir die opvoeder na vore gekom waaraan die beskeie leerder uitgeken kan word. Opvoeders het 'n taak om stil, teruggetrokke en beskeie leerders daadwerklik tot selfbevordering te begelei om sodoende hulle volle potensiaal te bereik.

Summary

The aim of the research was to compile a personality profile for modest learners in secondary school by relating information on modesty gained from the literature with the High School Personality Questionnaire (HSPQ). It was furthermore aimed to test the suggested personality profile empirically by administering the HSPQ on a group of learners who were selected to participate in the research. The HSPQ was administered at three secondary schools in average socio-economic standing in Johannesburg, on all the Grade 11 learners. A total of 174 learners participated.

The characteristics of modesty, as found in the literature, were analysed by comparing them with the general description of the different personality traits of the HSPQ, to arrive at a technical term for the characteristics which may be typical of the modest learner. As a consequence of this analysis, a personality profile (in terms of HSPQ symbols) is suggested for the modest learner in the senior secondary school phase.

Personality traits as found in the literature are: free of arrogance, undemanding, reserved, timidity, lack of self-confidence, free of boasting, inhibition, the choice to underachieve, insufficient assertiveness and the perception that modesty is a virtue. Modesty may also be related to feelings of guilt, excessive self-criticism, low self-esteem and excessive demands to the self. The following personality profile in terms of HSPQ factors is suggested: reserved (-A), phlegmatic (-D), obedient (-E), sober (-F), conscientious (+G), timid (H) and apprehensive (+O).

The following hypotheses were stated regarding the suggested personality profile for modest learners in secondary school.

Hypothesis 1: A high positive correlation exists amongst the mutual HSPQ factors indicating, or not indicating, modesty: reserved (-A), phlegmatic (D), obedient (-E), sober (-F), conscientious (+G), timid (-H) and apprehensive (+O).

Hypothesis 2: A significant difference exists between the average HSPQ scores of the subjects with a low stanine (1 to 3) and a high stanine (7 to 9) regarding factor D which measures phlegmatic as opposed to unrestrained.

Hypothesis 3: A significant difference exists between the average HSPQ scores of the subjects with a low stanine (1 to 3) and a high stanine (7 to 9) regarding factor E which measures obedience opposed to assertive.

Hypothesis 4: A significant difference exists between the average HSPQ scores of the subjects with a low stanine (1 to 3) and a high stanine (7 to 9) regarding factor H which measures timid opposed to venturesome.

Processing of the test results was aimed at testing of a typical personality profile of the modest learner on which the HSPQ was administered.

A null hypothesis is stated for hypothesis 1 and the Pearson product moment correlation coefficients of the different HSPQ factors were calculated by means of the SAS program for hypothesis testing.

The correlation of HSPQ factors, which indicates modesty or not (according to the literature study) varies from moderate to low and very low and the null hypothesis can therefore not be rejected. This means that there is not a high correlation between the different HSPQ factors which give an indication (according to the literature study) of modesty. It must be taken into account that there is a moderate correlation between phlegmatism/unrestrained (D) and placid/apprehensive (O) as well as between timid/venturesome (H) and placid/apprehensive (O).

According to the literature study high correlations were expected between the different factors but only moderate and low correlations were indicated.

Null hypotheses are stated for hypotheses 2, 3 and 4. To calculate the difference between the average of the two groups, *t* tests were used. Attention was given to factors D, E and H as indicators, or not, of modesty.

To test the null hypotheses, two opposite groups of subjects were composed for phlegmatism (-D) and unrestrained (+D), according to the scores achieved by the learners. A null hypothesis is stated that there is no difference between the average HSPQ scores of learners with a low score in factor D (phlegmatism) and learners with a high score in factor D (unrestrained). This hypothesis is stated for all factors except factor D and *t* tests were used to determine if there was a significant difference between the different HSPQ factors for learners with a low score in factor D and learners with a high score in factor D. The same procedure was followed for HSPQ factors E and H.

Differences between learners with a low score in factor D (phlegmatic) and learners with a high score in factor D (unrestrained) are indicated for HSPQ factors: emotionally immature/emotionally stable (C), expedient/conscientious (G), timid/venturesome (H), vigorous/individualistic (J), placid/apprehensive (O) and relaxed/tense (Q4).

Differences between learners with a low score in factor E (obedient) and learners with a high score in factor E (assertive) are indicated for HSPQ factors: reserved/outgoing (A), sober/happy-go-lucky (F), and vigorous/individualistic (J).

Differences between learners with a low score in factor H (timid) and learners with a high score in factor H (venturesome) are indicated for HSPQ factors: reserved/outgoing (A), emotionally immature/emotionally stable (C), phlegmatic/unrestrained (D), obedient/assertive (E), sober/happy-go-lucky (F), expedient/conscientious (G), vigorous/individualistic (J), placid/apprehensive (O), group dependent/self-sufficient (Q2), careless/self-controlled (Q3) and relaxed/tense (Q4).

From the above investigation a number of important conclusions can be made. The first very important conclusion was drawn from the literature study, *viz.* that there may be more to the manifestation of modesty than one would expect at first sight. It should not be assumed that modesty goes hand in hand with a favourable self-concept and is seen as a virtue. Modesty may also be the manifestation of underlying problems like inner uncertainty and a lack of assertiveness.

According to the literature, modesty indicates an inability to self-enhancement and insufficient assertiveness. This inability along with other personality traits may impede the forming of relations and proper self-actualisation. As a result of the literature study a high correlation was expected between factors explicitly related to modesty, *viz.* A, D, E, F, G, H and O. This was not indicated by the empirical investigation.

Verwysings

- Baron RA & Byrne 0 1996. *Social Psychology. Understanding human interaction*. 8th edn. Boston: Allyn Bacon.
- Cotler SB & Guerra JJ 1980. *Assertion training. A humanistic-behavioral guide to self-dignity*. Champaign: Research Press.
- Donald O, Lazarus S & Lolwana P 1997. *Educational psychology in social context. Challenges of development, social issues and special need in southern Africa*. Cape Town: Oxford University Press.
- Driver J 1999. Modesty and Ignorance. *Ethics*, 109:827-834.
- Eder O 1985. The cycle of popularity: interpersonal relation among female adolescents. *Sociology of Education*, 58:154-165.
- Fensterheim H & Baer J 1975. *Don't say yes when you want to say no. How assertiveness training can change your life*. New York: David McKay.
- Hollinger CL & Fleming ES 1984. Internal barriers to the realization of potential: correlates and interrelationships among gifted and talented female adolescents. *Gifted Child Quarterly*, 28:135-139.
- Human Sciences Research Council (HSRC) 1974. Manual for the Jr-Sr High School Personality Questionnaire (HSPQ). Pretoria: HSRC.
- Hurlock EB 1975. *Child development*. New York: McGraw-Hill.
- Madge R 1990. Cattell se faktoranalitiese model van persoonlikheid. In: Meyer WF, Moore C & Viljoen HG (reds). *Persoonlikheidsteorie — van Freud tot Frankl*. Johannesburg: Lexicon.
- McKinney F 1960. *Psychology of personal adjustment*. 3rd edn. New York: JohnWiley.
- Meyer WF 1990. Persoonlikheid. In: DA Louw (red.). *Inleiding tot die psigologie*. Johannesburg: Lexicon.
- Mouton J & Marais HC 1989. *Metodologie in die geesteswetenskappe*. Pretoria: RGN.
- Rosenfeld A, Siegel-Gorelick B, Haavik D, Duryea M, Wenegrat A, Martin J & Bailey R 1984. Parental perceptions of children's modesty: a cross-sectional survey of ages two to ten years. *Psychiatry*, 47:351-165.
- Santrock JW 2000. *Psychology*, 6th edn. New York: McGraw-Hill. Schuele GF 1999. Why is modesty a virtue? *Ethics*, 109:835-841.
- Smith EE, Bem OJ & Nolen-Hoeksem a S 2001. *Fundamentals of Psychology*. New York: Harcourt College Publishers.
- Statman D 1992. Modesty, pride and self-assessment. *The Philosophical Quarterly*, 42:420-438.
- Verklarende Afrikaanse Woordeboek 1977. *Beskeidenheid*. Pretoria: JL van Schaik.
- Verklarende Handwoordeboek van die Afrikaanse Taal (HAT) 1984. *Beskeidenheid*. Johannesburg: Perskor.
- Wadeley A, Birch A & Malim T 1997. *Perspectives in Psychology*. London: MacMillan.
- www.bartleby.com/110/881 2003. *Modesty* in Roget's International Thesaurus.
- www.bartleby.com/110/881 2003. Modesty: Biblical investigation contemporary application.